

KULTURMILJÖ
HALLAND

STAFFENS HEMBYGDSGÅRD

Kulturhistorisk dokumentation, renovering av tak och panel

Britt-Marie Lennartsson

RAPPORT ÖVER RENOVERING

Olofsbo hembygdsgård, Olofsbo 4:34, Stafsinge socken, Falkenbergs kommun

2014:32

OMSLAGSBILD	2014-82-30
FOTO	Britt-Marie Lennartsson, Kulturmiljö Halland
TEXT	Britt-Marie Lennartsson
DIARIENUMMER	2014-272, 2014-458, 2015-75

Staffens hembygdsgård ligger i Stafsinge socken, norr om Falkenbergs stad. Karta Kulturmiljö Halland.

KULTURMILJÖ
HALLAND

RAPPORT ÖVER RENOVERING

Olofsbo 4:34, Olofsbo hembygdsgård

Dnr 2014-272, 2014-458, 2015-75, Rapportnr 2014:32
Länsstyrelsens dnr Lst dnr 434-4844-14, 434-9113-14

Britt-Marie Lennartsson

Under hösten 2014 lades delar av halmtaket om. Under våren 2015 har arbeten på fasaderna avslutats och ytterligare halmtaksarbeten har utförts under september 2015 på Staffens hembygdsgård, som vid renoveringen har erhållit bidrag från Länsstyrelsen till de antikvariska överkostnaderna. Bidraget förutsätter att arbetena utförs i samråd med antikvarisk medverkan och i enighet med Länsstyrelsens anvisningar.

Den antikvariska medverkan har utförts av bebyggelseantikvarie Britt-Marie Lennartsson, som även ansvarat för föreliggande rapport. Arkivmaterialet förvaras hos Kulturmiljö Halland, Bastionsgatan 3 i Halmstad under dnr 2014-272, 2014-458, 2015-75.

Historik och beskrivning

Gården Olofsbo 4:34 är belägen norr om Falkenberg några kilometer från kusten och omges av ett flackt, uppodlat landskap. Gården är helt kringbyggd och bebyggelsen utgörs av ett bostadshus och tre ekonomilängor i ett plan belägna kring en kullerstensbelagd gård. Manbyggnaden är uppförd i skiftesverk och flyttades hit från Olofsbo by i samband med Laga Skifte 1838. Ekonomibyggnaderna uppfördes 1892 och ersatte då äldre byggnader på samma plats. 1936 tillkom ett svinhus till den södra delen av östlängan. Samtliga byggnader har halmtak och rödfärgade, panelklädda fasader. 1963 bildades stiftelsen Olofsbo hembygdsgård för att bevara gården som exempel på den äldre byggnadstraditionen. Gården är byggnadsminne sedan 1982.

Skadebild

Byggnaderna är i återkommande behov av underhåll. Det gäller framför allt halmtaken som regelbundet behöver läggas om. Vid denna renovering har norra sidan av takfallet på bostadslängan vilken är den norra längans lagts om. Panelen och stommen på bostadshuset mot gården samt den östra gaveln var rötskadad.

Vidare saknades belysning på gården, vilket önskades, då delar av anläggningen nyttjas som bostad.

Utförda arbeten

Omläggning av halmtak

Omtäckning av Staffens halmtak sker kontinuerligt, med en yta nästan varje år. Täckningen har skett på samma sätt som tidigare. Under hösten 2014 har halmtaket på den östra längans östra sida, södra delen, samt den utskjutande gaveln med ränn dalen i den norra delen av denna länga lagts om. Under september 2015 har den norra längans norra sida lagts om.

Befintlig halmtäckning har rivits ned på. Läggning av ny halm av råg som har lagts på naturkäpp och bundits med rostfri ståltråd. Ryggning med havrehalm på underlag av tjärpapp. Ryggtråna av ek är sammanbundna med armeringsjärn. Ränn dalarna, samt taket på den utskjutande gaveln, i norra änden av längan, har lagts med vass. Även skarven mellan det nylagda takfallet i södra änden, har fått ett stråk av vass för att utjämna mötet mellan ny halm och äldre vass. Halmen har annars en tendens att vittra snabbare. Nya ryggtrån av ek har tillverkats till den södra delen. Dessa trån har gjorts något längre än tidigare. Ryggtråna är sammanbundna med armeringsjärn.

Panelen

Arbetena har utförts på bostadslängans långsida mot gården i söder samt på dess östra gavel mot landsvägen.

När den gamla fasaden togs ned blottades skiftesverket under. Det var främst byggt i gran men även ek. Syllen i ek var ännu i gott skick, utom ett stycke vid dörren till bostadslägenheten, där den lagades i med friskt virke. I övrigt var väggen i varierat skick, men sparades. På östra gaveln fick en del underarbete göras på stommen av skiftesverk då denna var i mycket dåligt skick. Rötskadade partier, vilka var i fur och gran, men ersattes enbart med gran.

Ny fasad sattes upp, av ohyvlade plank av gran, lokalt växta träd från trakten norr om Långås. Brädorna sattes upp i oregelbundna bredder likt tidigare sattes upp, på nästan identiskt sätt som tidigare. Endast 2 cm skiljde från tidigare utförande. Profilerad locklist skruvades fast, vilket är ett avsteg från antikvariska principer, men valdes då stommen under var i dåligt skick och det var svårt att få fäste. Fasaden har målats med röd slamfärg, Östgöta slamfärg.

En ny fotbräda av ek sattes upp längst ned. Den ersatte en tidigare i plåt, vilken inte bedömdes som kulturhistoriskt riktigt utförd. Likaså har plåtbleck runt fönstren ersatts med nya i droppbrädor i trä. Nya vindskivor har satts upp på gaveln.

Övriga åtgärder

Vissa övriga åtgärder har genomförts vilka inte ingår i bidragsärendet. Uppsättning av tre stallyktor på gården vid entréer till bostadshuset samt vid dörren till loftet ovanför bostaden. En lykta har även satts upp på utsidan av huset, vid porten in till gården. Ny el har dragits till lamporna, men dolts på lämpligt sätt, bl.a. genom placering av ledningar i hörn och längs takfot, samt inmålning i fasadens färg.

Antikvariska överväganden och diskussioner

Panelen skruvades fast. Det antikvariskt riktiga och den traditionella metoden är spikning. Skruvning valdes dock då väggen under, stommen var i tämligen dåligt skick och spikarna inte fick fäste. På så sätt sparas ändå stommen under, och kommer förhoppningsvis bevaras längre genom ett bättre skydd av ny panel.

Entreprenörer

Arbetena med halmtaket har utförts av Gamla Hus i Svartrå AB, Hans Bulthuis. Övriga arbeten har utförts av Oak Design, Långås.

Foton

Fotografierna förvaras i arkivet hos Kulturmiljö Halland, Bastionsgatan 3 i Halmstad. Följande serienummer i arkivet innehåller digitala fotografier som visar Staffens efter denna renovering:

Film nr	Datum	Fotograf
2013-27	2013-11-19	Britt-Marie Lennartsson
2014-82	2014-10-24	Britt-Marie Lennartsson
	2015-10-07	Britt-Marie Lennartsson

Foto före renovering

Fasaden på bostadslängan mot gården var rötskadad.

Även den östra gaveln hade tjänat ut.

Halmtaken på bostadslängans norra sida samt östra längans östra sida, södra delen, före omläggning.

Foto efter renoveringen

Ny panel på bostadshuset mot gården. Ny belysning av typen stallykta har satts upp vid entrédörrarna samt vid porten. Taket har ny ryggning då motsatta takfallet lagts om.

Droppblecket av plåt har ersatts av en bräda i fönstrens nederkant liksom i nedre änden av panelen. Ny panel på östra gaveln.

De delar av halmtaket som lades om 2014, på den östra längan. Mötet mellan halmen på takfallet och vassen i rännan har försetts med ett ojämnt stråk av vass vilket ska förhindra en snabbare vittring av halmen.

Under september 2015 lades halmtaket om på den norra längans norra sida.

KULTURMILJÖ
HALLAND

Postadress: Bastionsgatan 3 | 302 43 Halmstad | Tel: 035-19 26 00
Fax: 035-19 26 26 | E-post: kansli@kulturmiljohalland.se | Hemsida: www.kulturmiljohalland.se